

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODOBU.

IV. Letnik

V Ljubljani 1. septembra 1903

Št. 16. 17.

Občni zbor „Slomškove zveze“.

Naša „Zveza“ je imela pretekli mesec svoj drugi občni zbor. Že to dejstvo, da društvo navzlic sedanjim skrajno neugodnim razmeram navzlic terorizmu nasprotnikov in neprijaznosti nekaterih vplivnih oseb vendar obstoji in se pojavlja v javnosti, nas mora navdati s prepričanjem, da stoji na trdnem temelju in da je srečno premagalo težave, ki nastopajo ob ustanovitvi takega društva. Ne poročali bi resnice, trdeč, da je bil shod sijajen in mnogobrojno obiskan. Tega tudi nihče ni mogel pričakovati. A prav tako je nespameten pesimizem in nespametna malodušnost, ki se pojavlja tu in tam v naših vrstah, če naenkrat ne dosežemo tistih visokih ciljev, ki smo si jih zastavili, če ne nadkrilujemo z nastopom svojih nasprotnikov. Stanovitnost bode končno zmagala.

Vzajemno s katoliškim dijaštvom je letos praznovala „Slomškova Zveza“ svoj občni zbor. Nasprotniki ne morejo pojmiti tega pobratimstva, pri njih se čuti napredna inteligenca visoko vzvišena nad učiteljstvom. A nas druži skupni smoter: delo za krščansko prosveto naroda; ideja demokratstva pa poravnava stanovske razlike in združuje vse v močno falango proti liberalnemu navalu. Čeprav se očita naši „Zvezi“, da je maloštevilna, da so njeni člani osamljeni, pri pozdravnem večeru in komerzu so pač spoznali vsi navzoči, da nimajo za seboj le prostega naroda, temuč, da uživajo mnogo simpatij med verno inteligenco, ki ceni njih boje in žrtve za dobro stvar.

Pri pozdravnem večeru je imenoval govornik dr. Krek sedanjo usodo „Slomškove Zveze“ „tragični moment“ v lepi slavnosti. In predsednik Jaklič je lahko iz lastne izkušnje naslikal, koliko se ima boriti in trpeti, kdor hoče v sedajnih razmerah zvest ostati svojim načelom v javnosti. Vendar navzlic temu ne smemo obupati, temuč navdušenje in pogum crpati iz idej, za katere se borimo, ki so večne, neminljive.

Na dan zborovanja je služil sveto mašo v cerkvi presvetega srca Jezusovega sam presvetli knez in škof. Zbralo se je k svetemu opraviilu poleg dijaštva in učiteljstva tudi mnogo drugega občinstva in mešan zbor je oskrbel cerkveno petje.

Ob deveti uri se je pričelo zborovanje v Alojzijevišču.

Predsednik je pozdravil navzoče in razložil vzroke, zakaj ni udeležba številnejša. Mnogo je somišljenikov med učiteljstvom, ki se zaradi neugodnih javnih razmer ne upajo očitno pokazati, ki se bojé terorizma nasprotnikov ali neprijaznosti višjih oblasti. Drugim gmotne razmere ne puščajo na pot v Ljubljano; mnogi so vsled šole zadržani. Naj bi skoraj večji pogum in požrtvovalnost navdala naše vrste!

Tajnik gosp. Jožef Novak, c. kr. rudniški učitelj, je nato prečital svoje skrbno sestavljeno poročilo, katero tu v celoti objavljamo, ker podaje dober pregled delovanja „Slomškove Zveze“ v zadnjem društvenem letu:

Slavni zbor!

Rešiti mi je častno nalogo, da Vam, častiti zborovalci, poročam o delovanju „Slomškove Zveze“ v dobi od zadnjega občnega zbora, dné 30. decembra 1901, do današnjega dné.

Tudi v minoli dobi se je naša „Slomškova Zveza“, kolikor sedanje razmere dovoljujejo, še dovolj lepo razvijala. Vrste naših somišljenikov so se vsaj nekoliko pomnožile, zlasti pa je med slovenskim učiteljstvom mnogo takih, ki v svojem srcu in v svojem mišljenju popolnoma soglašajo z nami in obsojajo kruti in ob jednem nesramni terorizem nasprotnikov, a da bi očitno stopili v naše vrste, za to jim še manjka poguma, za to jim nedostaje odločnosti. — Da, še celo taki, ki so se že popolnoma nam pridružili, ne poznajo toliko discipline in požrtvovalnosti, da bi s tem, ko bi prišli polnoštevilno na občni zbor, povzdignili ugled „Slomškove Zveze“. In to niso le moje sitnosti, jednake žalostne izkušnje imajo tudi drugi, za dobro stvar res vneti člani našega društva.

Upajmo, da se bode tudi v tem oziru obrnilo na boljše, da bode tudi v naših vrstah zavladalo več navdušenja in požrtvovalnosti.

Odbor, katerega ste na res krasno uspelem I. občnem zboru naše „Slomškove Zveze“ dné 30. decembra 1901 izvolili, se je v prvi seji ravnostega dné sestavil naslednje: Predsednik: gosp. Fran Jaklič, podpredsednik: g. prof. Ant. Kržič, tajnik: g. Jos. Novak, tajnika namestnica: gdč. Pavla Krušič, blagajnik: g. dr. Jos. Gruden, blagajnika namestnica: gdč. Antonija Stupica, odborniki: gg. Davorin Čenčič, Jernej Čenčič, Fran Jurkovič, Fran Oswald, Ivan Tomažič in gdč. Mirka Holzinger pl. Weidich.

Radi velike oddaljenosti posameznih odbornikov od Ljubljane se je odbor sešel le-še k eni seji, dné 1. junija t. l. Pri tej seji se je razgovarjalo o pripravah za današnji občni zbor, posebno pa o „Učiteljski zadrugi“, o kateri bo pozneje poročal g. predsednik sam.

Od zadnjega občnega zбора je „Slomškova Zveza“ napredovala zlasti tudi v tem oziru, da se je poleg že ustanovljenih podružnic v Idriji in v Gorici ustanovila dné 7 decembra 1902 tudi v Kranju „Gorenjska podružnica za kranjski in radoljiški okraj“.

Želeti je le, da bi se z ustanavljanjem enakih podružnic nadaljevalo, ker le na ta način se je mogoče članom „Slomškove Zveze“ večkrat zbirati k raznim zborovanjem, ki so za procvit in napredek ljudskega šolstva neprecenljive važnosti. Somišljeniki, le pogumno naprej in snujte neustrašeno nove podružnice, a tudi osnovane naj se ožive!

Impozantnega učiteljskega shoda, ki se je vršil dné 8. aprila t. l. v Ljubljani, so se v prav obilnem številu udeležili tudi člani „Slomškove Zveze“. Na tem shodu, ki je imel edini namen, povedati odkrito in brez ovinkov, kaj nas teži in česa nam je treba, je bil v predsedstvo izvoljen tudi predsednik g. Fran Jaklič in kot govornik je bil izbran naš marljivi član g. Julij Slapšak, ki je svojo težko nalogo mojstersko rešil. Vsa čast in hvala mu!

Izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja je pa tudi ona točka, radi katere so se naši nasprotniki že večkrat prav po nepotrebnem zaganjali v nas. Očitajo nam, da se mi premalo, oziroma še celo prav nič ne brigamo za izboljšanje naših plač. Toda tako očitaje moramo odločno zavrniti, ker ni resnično, temveč le zlobno izmišljeno. Odbor, oziroma gosp. predsednik, g. blagajnik in jaz kot tajnik smo sestavili dobro utemeljeno prošnjo, katero smo nameravali pravočasno vložiti na visoki deželni zbor in tudi gospod predsednik je imel kot deželni poslanec pripravljen še poseben nujni predlog v tem oziru. Toda, ker je prišlo vsled breobzirnosti nasprotnikov do zaključnja deželnega zбора, in se ta nasprotstva do danes še niso poravnala, zato odbor prošnje še ni mogel izročiti in g. predsednik še ni mogel staviti svojega nujnega predloga. Pač pa se bo oboje takoj zgodilo, kakor hitro bode deželni zbor začel zopet delovati.

Na zadnjem občnem zboru je bil sprejet tudi predlog, ki je bil sklenjen na podlagi izbornega referata g. prof. A. Dokler-ja, da naj bi namreč ocene mladinskih spisov izhajale kot priloga „Slov. učitelju“. Tega sklepa sicer do danes še ni bilo mogoče uresničiti, a skušalo se bode tudi v tem oziru kmalu ugoditi upravičeni želji članov „Slomškove Zveze“.

V dnevih 19 in 20. julija t. l. je v Lincu zborovala „Katol. učiteljska zveza za Avstrijo“. Te katol. učiteljske manifestacije se je udeležila tudi odbornica „Slomškove Zveze“ in predsednica „Katol. društva slov. učiteljic na Primorskem“ gđc. M. Holzinger pl. Weidich. „Slomškova Zveza“ pa je ta shod tudi še brzojavno pozdravila.

Končno naj še omenim, da je začela v naše mlado društvo že tudi posegati neizprosna smrt s svojo koščeno roko. Pobrala nam je že nekaj vrlih podpornih članov, katerim ohranimo blag spomin!

Sedaj sklenem z iskreno željo, da bi mogel prihodnje leto poročati o še obširnejem delovanju „Slomškove Zveze“, pa da bi mogel poročati tudi mnogoštevilneje zbranim zborovalcem, kakor pa danes. V to pomagaj Bog!

Iz poročila blagajnika dr. Josipa Grudna je bilo posneti, da ima „Zveza“ zdaj društvenega premoženja 779 kron, ki so naložene deloma v „Ljudski posojilnici“, deloma pri zasebnikih.

Sledila so znanstvena predavanja. Učitelj J. Štrukelj je govoril o delovanju šole proti alkoholizmu; dr. Ivan Krek je namestu zadržanega prof. Jarca razkladal, kako naj bi vzgoja in pouk v šoli služila gospodarskemu napredku. Duhovitemu izvajanju učenega govornika so poslušavci sledili z velikim zanimanjem.

Zadnja točka v programu je bila eminentne praktične važnosti. Predsednik Jaklič je predaval o koristi in upravi zadruga za učitelje. V sedanjem slabem gmotnem položaju je taka samopomoč nujno potrebna.

Vse te govore bomo objavili v celoti. Že na tem mestu pa lahko z zavestjo poudarjamo, da so se vsa tri predavanja odlikovala po temeljitosti in da so dokaj izpopolnila spoznanje, kako mora šola služiti potrebam praktičnega življenja.

Popoldansko zborovanje je bilo namenjeno manifestaciji za slovensko vseučilišče. Skupno s katol. dijaštvom so se zbrali člani „Slom Zveze“ v dvorani „Rokodelskega doma“. Poročal je stud. phil. g. Vincencij Marinko, član katoliškega akademiškega društva „Danica“, ki je prav prepričevalno in navdušeno dokazal možnost in nujno potrebo, da si pridobimo Slovenci svojo slovensko visoko šolo. Sprejete so bile sledeče resolucije:

1. Slovensko katoliško akademično dijaštvo, združeno s katoliškim učiteljstvom „Slomškove zveze“, zbrano na svojem petem sestanku dne 25. avgusta 1903 zahteva, da se čim preje ustanovi v Ljubljani slovensko vseučilišče. Takoj pa naj visoka vlada ustanovi pravno fakulteto in prizna ljubljanski bogoslovnici značaj in pravico bogoslovne fakultete ter s tem pokaže, da ima resno voljo, ustanoviti polagoma celo vseučilišče.

2. Slovensko katoliško akademično dijaštvo priznava sicer avstrijskim Italijanom pravico do lastnega vseučilišča, protestira pa kar najodločneje proti temu, da bi selaško vseučilišče ustanovilo na slovenskem ozemlju v Trstu ali Gorici.

3. Slovensko katoliško akademično dijaštvo izraža jugoslovanskim poslancem priznanje za njihov trud, da se ustanovi v Ljubljani slovensko vseučilišče, ter izraža nado, da bodo i v bodoče delali z vsemi silami na to, da se čim preje to vprašanje za nas ugodno reši.

4. Slovensko katoliško akademično dijaštvo izraža nado, da bodo vsi slovenski akademiki brez razločka složno nastopali v tem važnem narodnem vprašanju.

5. V Ljubljano naj se skliče v najkrajšem času, najkasneje v prihodnjih velikih počitnicah shod vseh slovenskih akademikov z edinim programom: slovensko vseučilišče v Ljubljani.

Pri večernem komerzu na vrtu gostilne „pri zvezdi“ se je zbralo zelo mnogo občinstva. Opetovano je bilo tu opaziti, kako velike simpatije vživa „Slomškova zveza“ pri vseh slojih ljudstva, kako zasledujejo z zanimanjem njeno stremljenje, kako vedó ceniti njene boje in žrtve. Prvi je pozdravil „Slomškovo Zvezo“ v imenu „Danice“ g. phil. Marinko. Naglašal je, koliko sličnega imata ti dve društvi v svojem razvoju in svojih ciljih. Obe društvi sta se ustanovili ob silnem nasprotovanju vseh liberalnih elementov, obe morate býti hude boje za svoj obstanek. A starejša „Danica“ je že premagala kritično dobo in se je nazlic nasprotovanju pomnožila in učvrstila; prepričani smemo biti, da je tudi „Slomškovi Zvezi“ končna zmaga zagotovljena. Govorniku in katol. dijaštvu je odzdravil predsednik Jaklič. Nasprotniki se čudijo, da se učiteljstvo shaja z dijaštvom. Pri njih se to ne zgodi, ker se vsak količkaj višje izobražen liberalec čuti vzvišenega nad priprostim učiteljem. A nas druží ideja krščanska, in ideja demokratstva, ki poravnava razliko stanov. Govornik napija skupnemu delovanju s katoliškim dijaštvom v prid naroda. V imenu meščanstva je pozdravil „Slom. Zvezo“ g. tovarnar K. Pollak, v imenu delavcev g. Gostinčar. — Vrlo izvežbana godba in mešani pevski zbor sta udeležence zabavala do pozne noči.

Omeniti je še končno brzojavnih in pismenih pozdravov, s katerimi so nekateri člani, ki so bili slučajno zadržani, izjavili solidarnost z našim sestankom. Predsednik „katol. učiteljske zveze za Avstrijo“, meščanski učitelj g. Maier je poslal poslancu Jakliču lepo pismo, v katerem simpatično pozdravlja stremljenje slovenske „Slom. Zveze“ in slovenskega katoliškega dijaštva. Prav tako je pismeno pozdravila shod odbornica gčna Antonija Štupca, ki je bila vsled šolskega pouka zadržana se ga osebno vdeležiti. — Brzojavke so poslali: Dr. Aleš Ušeničnik („Živeli, ki vas družijo Slomškova načela! Omike narodu, a ne brez vere svete in besede materne!“) učitelj Kos iz Voklega, učitelj Vogelnic iz Idrije, učiteljica Nina Rott iz Zagorja, dekan in poslanec Arko iz Idrije, „Učiteljski dom“ v Celovcu in ribniška duhovščina.

Tako smo letos praznovali svoj drugi občni zbor! Nekrolog so nam pisali takoj ob početku, ko smo se pojavili v slovenski javnosti in nekrolog nam pišejo zdaj. Mi pa bodemo navzlic vsemu prerekanju, zasmehovanju in napadanju nasprotnikov, kakor doslej tudi v bodoče hodili svojo pot, zapujoč v pravičnost in svetost načel, za katera se borimo.

Kje je naša svoboda?

II.

„Učit. pravniku“ razlaga gosp. Lapajne, kako smo učitelji srečni, ker imamo celo vrsto instanc, pri šol. vodstvu pričeni — pa do naučnega ministra, ki so vse ustanovljene v varstvo učiteljevih pravic in se tako nikdar ne more učitelju storiti krivica. Komur je vseč birokratična uredba, temu so seveda vseč te instance, in ako je še uverjen, da so pravične, potem je seveda kar zaljubljen vanje ... A dandanes je tako: čim več je instanc, tem manj pravice, tem manj svobode. Zlasti je pa učitelj takrat, kadar je v konfliktu s kako instanco, gotovo spodaj, naj se poteguje tudi za tako stvar, o kateri mora vsak človek reči, da je pametna in pravična ... Zelo na slabem so sedaj v novi dobi učitelji in učiteljice na večrazrednicah, zlasti še na šolah, kjer so nadučitelji kaki „streberji“, ali so sicer s šolskimi oblastmi v posebnem prijateljstvu. Tam je učitelj izgubljen, ako se popolnoma ne priliči mišljenju nadučitelja, ako ne smatra vseh njegovih „muh“ za postavu. Ako kak učitelj ne more vsega prenašati, pravijo višje oblasti, da se greši proti disciplini in ga posvaré, in ako dokaže, da ima on prav, to višje oblasti prav nič ne moti, postavijo se v tem slučaju na stališče, da morajo braniti avtoriteto. Je že prav. Nekaj spoštovanja pred avtoriteto se spodobi. Nihče se ne brani respektirati pravo avtoriteto. Toda dobé se med temi avtoritetami tudi ljudje, ki vzbujajo vse kaj drugega, kakor spoštovanje zaradi tega, ker svojo oblast zlorabijo v svoje namene, bodisi s tem, da mučijo podrejeno učiteljstvo ali pa skrivajo svojo maščevalnost do neljubih oseb med svojim učiteljstvom z obliko zakonitih odredb. Zgoraj se držé načela, da avtoriteto morajo braniti in ohraniti, da se vzdrži disciplina. A najbolj bi se ohranila avtoriteta in disciplina, ako bi se zakoni prav tolmačili ter pritožbe in zagovori učiteljstva presojali pravično. Zgoraj morajo pomisliti, da so na tistih mestih, ki reprezentirajo nekako avtoriteto, tudi navadni ljudje, namazani z vsemi slabostmi, kakor smo drugi, ki pa ne poznajo potem nobene mere, kadar nastopajo proti podrejenemu učiteljstvu.

Le tako si moremo misliti, da dež. šolski svet naperi preiskavo proti učitelju, ki se brani sprejeti 300 otrok v poučevanje, katero delo mu je naklonila „prijaznost“ nadučiteljeva po lastnih besedah „iz maščevanja“, med tem, ko se sam igra komaj z desetino tega števila. Deželni šolski svet se ni oziral na tisti paragraf, ki določa učitelju število otrok, ampak je kar kratko malo vzel paragraf, ki pravi, da se mora vse naredbe šol. oblasti spolnovati itd. Ako je kak nadučitelj svojemu učitelju posebno naklonjen, mu preskrbi celo ukor zato, ako mu dotični učitelj ni dal uradnih spisov osebno v roke. Pregrešek učiteljev nikdar ne zastara, ako se zameri „avtoriteti“, pa tak pregrešek oživi.

Zgoraj jih tudi nič ne ovirajo že končane preiskave in ukori, ako hočejo uvesti nove preiskave iz kakega posebnega namena. Lani se je zgodilo, da so proti učitelju, ki je dobil že več kot pred dvema letoma ukor, uvedli zaradi tiste stvari novo preiskavo in sedaj vsa stvar visi. Tako ni človek

nikdar varen... In to je naša svoboda! Deželni šolski svet je šel v novi dobi pa še dalje! Ljudje so opazili njegovo slabost in sedaj prihajajo predenj z navadnimi ovadbami. Ovdabe itak same že dovolj karakterizirajo osebo ki se ovadb poslužuje, in še bolj stranko, ki se poslužuje takega orodja, ali kaj naj mislimo o šolski oblasti, ki na take ovadbe reagira in uvaja proti učiteljem preiskave. In tu se ne gre za kakšno umazano hudodelstvo, nemoralno življenje ali kaj tacega, kar res škodi učiteljevemu ugledu in kar je treba karati, ampak za navaden političen pregrešek. Liberalci, organizovani v trgovsko-obrtnem društvu, so vzeli neko časnikarsko poročilo za podlago ovadbe proti nekemu učitelju in deželni šolski svet je na podlagi te ovadbe res uvel preiskavo, namesto da bi si take ovadbe prepovedal. Za nas ni nikake svobode! Mi se moramo brezpogojno klanjati vsaki še tako obskurni avtoriteti zato, ker ne soglašamo ravno s stranko, s katero soglašajo naše šolske oblasti. Vemo, kako je bilo nekdanj, imeli smo nadzornike, ki niso marali denuncijacij, ki so si prepovedali pisma in pohode v denuncijatorične namene. In tacih mož mi želimo. Takrat smo imeli vsaj nekaj svobode in učiteljstvo je vpoštevalo tiste može, ker je vedelo, da so odkritosrčni, da čuvajo tudi našo svobodo in našo pravico. Takih mož si želimo, ker hočemo vsaj isto prostost, ki nam jo jamči šolski zakon, a so nam jo okratili gotovi šolski birokrati s svojimi odredbami in svojim postopanjem.

Učitelj v boju proti alkoholizmu.

Poročal na občnem zboru „Slom. Zveze“ učitelj I. Štrukelj.

Spoštovani tovariši! Moj referat se glasi: „Učitelj v boju proti alkoholu, ali kako naj deluje učitelj za zmernostno gibanje?“ — Upam, da ga ni tovariša, ki bi mi ugovarjal, češ, še tega mi je treba! Učitelji ljudstva smo, med ljudstvom živimo in vidimo žalostne, prežalostne posledice nezmernega zavživanja opojnih pijač. Nezumno pijančevanje je izvor raznim boleznim, je izvor akutnega in kroničnega zastrupljenja, izvor nenravnih dejanj, povod samomorom, raznovrstnim nesrečam, umobolju, zločinom; je rušitelj družinske sreče, pomnoževatelj uboštva, proleterijata, gorja! In statistika nas uči, da je vsak deseti mrlič žrtev alkohola. Stritar pravi: „Žganje pomori jih več, kakor kuga, glad in meč.“

Od 100 blaznih — jih je 30 vsled alkohola

„ 100 postopačev je 79 obsojenih, ker so se vdali alkoholu

„ 100 nenravnih dejanj povzroči jih alkohol 77.

Kaj drastično nam opisuje pijanca Sv. Bazilij ko piše: „Oči ima, pa ne vidi, ušesa ima, a ne razume, noge ima, vendar ne more hoditi; res, oči ima, ki jih včasih obrača, kakor leščerbe, a mu vse drugače kažejo — tako, da ima stole za — otroke, okna za vrata, gnoj za posteljo!“

Grozno vpliva alkohol na potomstvo. Profesor Pelman je dognal o neki pijanki, ki je imela sredi 18. stoletja več otrok in od teh 709 potomcev, da je bilo 106 nezakonskih, 142 beračev, 64 jih je morala občina preživiti

181 je bilo prostitutk, 76 radi zločinstva obsojenih (med temi 7 morilcev). V 75 letih je stala ta gadja zalega 5,000.000 mark!!

Toda dovolj o tem! Starih pijancev ne poboljšamo, pri otrokih začnimo! Profesor Sepp pravi: „Vse, kar je človeškemu organizmu škodljivo, škoduje istemu desetkrat bolj, dokler je še v rasti.“ Mnogokrat se pokažejo posledice še le pozno.

Prvič si oglejmo vpliv alkohola na telo otroka.

Profesor Forel je na osmem protialkoholnem kongresu na Dunaju povedal, da je 10 pijanosti vdanih družin rodilo 57 otrok; 12 jih je kmalu umrlo, 36 je bilo idiotičnih, božjastnih bolnih na možganih, le devet je bilo normalnih! Deset treznih družin je pa rodilo 61 otrok, od katerih jih je le 5 kmalu umrlo in 50 normalnih ostalo in samo 6 v rasti zaostajalo.

Kneipp pripoveduje sledeči slučaj: neka grofica mu je pripeljala dva 6—7 let stara otroka, ki sta bila še le toliko razvita, kakor otroci pri normalnih razmerah 2—3 let. Preiskava je dognala, da sta že od nežne mladosti dobivala razna močna vina, a pri tem tudi najboljšo hrano! Vkljub temu sta bila prava pohabljenca, ki sta postala žrtev opojnin.

V curiških ljudskih šolah so l. 1894/95. zdravniško preiskali 19.947 otrok v letih 6—7 in sicer je bilo 10.075 deklic, 9872 dečkov. Preiskava je dognala, da je bilo le 17% dečkov in 20% deklic — normalnih!

Dr. Demme je napravil z 27. otroki, ki so bili v razvoju zaostali, preiskavo in je prišel do zaključka, da je bil devetnajstim otrokom vzrok zaostanka — alkohol!

Dr. Frick, curiški zdravnik, je konstatiral, da so otroci, ki so navajeni na razne opojnine, mnogo bolj boleznimi podvrženi, kot njih sovrstniki, ki opojnin ne poznajo. Imenovani tudi navaja razne bolezni, kakor: krč, božjast, trganje itd. Dokaz, da so omenjene bolezni resnične posledice alkohola, navaja dejstvo, da nehajo, ko se opusté opojne pijače. In kateri izmed tovarišev še ni prišel do sličnih izkušenj! Da! Po vsej pravici smemo reči z direktorjem Waldschidt-om: Alkohol je eden izmed največjih sovražnikov otročjega telesa, učinkuje uničevalno na razkrojitev otročjega organizma in ovira njegov normalni razvoj.

Velike važnosti je za učitelja, da pozna vpliv alkohola na otročje možgane; vpliv, ki učno in vzgojno delovanje najbolj ovira.

Pogubni vpliv alkohola se kaže zlasti v tem, ker vsled prodiranja v najfinejšo žilice možganskega krvnega zistema posamezne možganske stanice direktno načne in jih počasi mehanično razkroji; indirektni vpliv pa se pojavlja, da po alkoholu oslABLJENA kri posamezne sestavine možganske substance ne more pravilno in redno hraniti. Umljivo je torej, da taka in enaka razkrojenja možganske tvarine delovanje duha zelo ovirajo. Nasledki alkohola so, da učenčevemu razumu vzamejo možnost hitro zaznavati, misliti, razsojevati in se spominjati. Znanost in izkušnja sta dognali, da tudi najmanjša množina zavžitega alkohola omejuje in ovira pazljivost in čilost (svežost) duha. Vsaka kapljica alkohola ovira sprejem zunanjih vtisov; posledica tega je, da niso mogoče pravilna zaznavanja in predstave. Če nam pa manjka

zaznav in predstav, nam ni mogoče spraviti naših misli v pravo zvezo in harmonijo: duševno delo je ovirano, če ne že popolno omejeno. Ker torej zavira alkohol delovanje razuma, otežuje tudi učiteljevanje in onemogočuje dosego učnih smotrov! Emil Bayer, šolski ravnatelj na Dunaju, je prišel do sledečih rezultatov: Pri 591 otrokih je opazoval njih uspehe in je prišel do zaključka, da so le oni otroci, ki so brez opojnin živeli — zaznamek „prav dobro“ dobivali, a oni, ki so opojnine vživali — predikat — „nezadostno“.

Dr. Rein (Jena) nam kliče svareče: „Nervoznemu času se ne more dovolj zabičati, da zavživanje opojnin ne ovira nervoznosti mladine, ampak jo neguje in pospešuje! Koliko naša mladina po zavživanju pive duševnih zmožnostij zgubi, ki bi jih lahko uporabila v prid svojemu narodu, ni moči izreči.“

In Goethe pravi o Schillerju, da ni nič kaj posebnega napravil, kadar je ob vinu delal! A čemu bi še taval okoli! Vsak učitelj se je gotovo že sam prepričal, da otroci pijancev daleč zaostajajo za onimi, katerih stariši trezno živé. Dejstvo je tudi, da so otroci ob ponedeljkih mnogo bolj nezmožni slediti pouku, kakor ob drugih dneh! Zakaj? Mnogo starišev si v nedeljo pri kosilu privoščijo pijače in jo daje tudi otrokom; drugi, ki ga doma ne pijejo — gredó z otroki — v gostilne — in tako pridejo otroci v ponedeljek z omeglenimi možgani v šolo, ki so učitelju večkrat v uganke.

Toda preidem k temi: Učitelj v boju proti alkoholu.

Dvojno je učiteljevo delovanje: v šoli in izven šole.

V naš namen mu lahko služijo vsi šolski predmeti.

Jezikovni pouk: Središče jezikovnemu pouku je šolsko berilo — le žal, da mu manjka berilnih sestavkov, ki bi bili naperjeni proti nezmernosti! Mislim, da ni niti enega berila v abstinentnem zmislu. Tu pa tam je kak pregovor, a vse premalo — še vseh Slomškovih ni. Vkljub temu pa bode vnet učitelj dobil berilne sestavke, med katere bode lahko vpletel in opisoval prelepo čednost: z m e r n o s t.

V naš namen nam lahko služi tudi pravopis in spisje.

Učenci srednje stopinje že lahko opišejo, seveda po navodilu učitelja: požrešnost volka, lakomnost psa, sladkosnedenost miške itd. — V višjih oddelkih pa lahko obravnavajo kot teme: nasledki nezmernosti, vzroki uboštva, kako si človek ohrani zdravje? varčnost, korist vode, razlaga — pomen pregovorov itd.

Pregovori se kaj lahko uporabijo tudi pri lepomislu

Pesmic, ki bi opevale zmernost, opisavale vodo — tudi ni na izbero v naših šolskih knjigah! Narobe! V naših šolskih knjigah se na vse mogoče načine hvali vinska trta! Vsa čast ji, a iz šole ven ž njo!! Lepo vas prosim, čemu se čudimo, da se pijančevanje širi, če se učenci že v šoli učé: „Zdrava bodi draga trta, neprecenljivi dar nebes; kras gorice, slava vrta, zemlje najsvetejši les. — Mesto, da bi brali učenci v šolskih knjigah: Gorje vam, kateri ste za vino piti mogočni junaki — pa beremo: Prelepo rumeno, kot čisto zlato, le pijmo pošteno, prežlah tno blago! „—Pijančevanje je mati vseh zločinov in hudobij. Ono zmede glavo, občutke in jezik, ono se vrže pogubno na vse telo. Najprej mu podleže sramežljivost; ono potratí čas, je sramotna bolezen,

mori nravnost, je nečast življenja, poguba duše“ (sv. Avguštín). Seveda to je pisal sv. Avguštín in zato to menda ni v šolskih knjigah; mesto tega je: „Sladka kapljica, veselje našega srca!“ — „Vince z gore — greje srce!“ — „Prijet'lje povabil, pa sam ga bom pil!“ „Iz njih (namreč iz grozdnih jagod) se dobiva pijača vseh pijač — vino!“ itd.

Moje subjektivno mnenje je, da je šola s takimi frazami pijančevanje gojila! — V naš protialkoholni namen bi se morala šolska berila popolnoma reformirati.

Računstvo: Pouk v računstvu nam služi v toliko, da učencem kaže, koliko denarja se izda za nepotrebne opojnine in obenem učence vodi k varčnosti.

Učenci naj delajo naloge, koliko bi si lahko pijanec prihranil: na dan, teden, mesec, leto itd.

Ali morda take: Delavec zasluži na dan 2 K; vda se nezmernosti — vsled katere si nakoplje 6 tednov trajajočo bolezen. Zdravniku mora plačati 30 K, zdravila ga stanejo 15 K; za koliko denarja ga je nezmernost obrala?

Tone spi vsak dan vrček pive za 20 h, France isto vsoto vsak dan shrani in jo ob koncu leta nese v hranilnico, kjer se obrestuje po 4%; na koliko naraste glavnica črez 15 let z obrestmi vred?

V Severni Ameriki je vničilo žganje l. 1860—70. 3,000 000 ljudij, 100.000 otrok je pognalo v sirotišnice, 150.000 v ječe, 1000 ljudi je napravilo blaznih, 2000 si je končalo življenje s samomorom; koliko ljudi je vsako leto nesrečno žganje v nesrečo pahnilo?

Na Nemškem se pridela približno 5,363.426 t rži. $\frac{1}{16}$ se je uporabi za žganje; koliko ton se je uporabi? itd. — Moje mnenje je: Dokler nimamo v naših učnih načrtih gospodarskega in gospodinjkega pouka, se moramo pa pri računstvu bolj nanj ozirati in učence uriti, da si znajo računati dohodke in stroške na teden, mesec, leto itd.

Seznaniti jih tudi moramo z bistvom hranilnic in posojilnic in usposobiti jih, da si bodo znali voditi knjigovodstvo v svojem bodočem gospodarstvu.

Vsaka šola imej svojo šolsko hranilnico. Kjer je domača hranilnica, je to prav lahko.

V našo hranilnico učenec lahko shrani najmanjši znesek 1 h. — Navadimo učence varčnosti, ohranili jo bodo tudi kot mladeniči in možje in bodo svoje težko prislužene novčiče nesli rajši v hranilnico nego v gostilno.

Zgodovina: V zgodovini moramo pred vsem povdarjati zmernost Slovanov in Špartancev. Kakor vemo, so Špartanci svoje sužnje opijanili da so bili svareč zgled njih otrokom! Grajati moramo razkošnost Rimljanov, nezmernost Germanov. Kjer in kadarkoli se nam nudi prilika, podajajmo učencem izglede zmernega in nezmernega življenja. O Karolu Velikem povejmo otrokom, da je bil zelo zmeren v jedi, a še bolj v pijači; pijanost se mu je gnusila! In Bog ne daj, da bi se bil kateri njegovih služabnikov upijanil — iti je moral iz službe. Menihi in duhovni niso smeli prestopiti praga gostilne! Karol Veliki je čakal veliko starost; a Aleksander Veliki — vdan razkošju in nezmernosti, je končal svoj tek življenja v najlepših letih!

Do tridesetletne vojske je bilo znano žganje le pod imenom: Aqua vitae in se je prodajalo le v lekarnah za zdravila. Sedemletna vojna ga je prenesla iz lekarn v gostilne in za časa Napoleona I. se je preneslo iz gostiln v navadna stanovanja. Napoleonove vojake niso le Rusi, stepski ruski mraz — decimirali — tudi žganje je k temu mnogo pripomoglo, ker bilo je najti na ledinah Rusije mnogo Francozov z žganjarsko steklenico v roki — zmrznjenih!!! Dokler niso poznali narodi žganjepitja, so bili mnogo bolj čvrsti in krepki, a odkar se širi nesrečno žganjepitje, narodi, kakor posamezniki — slabé! Da je to resnica, nas uči tudi dejstvo, da je iz onega kraja, kjer je razširjeno pijančevanje — mnogo manj za vojaštvo sposobnih fantov, nego tam, kjer pijančevanja ni!

Zemljepisje: Poslopja iz starih časov, kakor: cerkve, gradovi, samostani, če so že v bližini ali ne, nam lahko služijo v naš namen; nastala so ob vročem potu, a niti požirek žganja se ni takrat spilo. Mogoče je v kraju norišnica, opozôri učenca, da je v nji mnogo žrtev alkohola. Gotovo je v bližini tudi kaznilnica; polovica kaznjencev se ima skoro gotovo zahvaliti alkoholu, da ima čast v nji sedeti. Kraji v domovini, kakor zunaj domovine: solčna Vipava, lepa Dolenjska, zelena Štajerska, južna nam Istra, vroča Dalmacija, črna Hrvatska, Ren in Mosel, zaspano Bavarsko, Rusija z wodka, z vinom sprti Turek, Angleško z zmerneži, Francosko z Bordeaux, šampanjcem in konjakom, Portugalsko s Porto in otokom Madejro, Ogrsko s Tokajčem itd., vse to se lahko uporabi seveda brez očevidnega namena! In Amerika, katere praprebivalci (lisičarji) bodo kmalu zginili, uničeni po „ognejeni vodi“, kakor imenujejo žganje, ne sme biti pozabljena. Kadar potujemo po ledenem severu in po tleči Afriki, pripovedujmo učencem, kako potujejo preiskovalci istih — brez alkohola (Nansen!), ker so dognali, da se onih, ki se alkoholizirajo, mnogo rajši bolezni primejo, kakor v d r ž n i h.

Prirodoznanstvo: Izmed vseh predmetov nam prerozoznanstvo še najbolj služi v naš namen.

Učimo mladino naravo ne le z razumom spoznavati ampak negujmo in vzgojimo nje čute tako, da ostane vpliv pouka do narave tudi preko šolskih let, da bodo odrasli ob nedeljah iskali zabave z družino v veličastju božje narave. V naravi naj iščejo vžitka, a ne v žganjarskih beznicah! Ljubezen do narave vodi moža ob prostih urah v svoj vrtič, mu vzbuja veselje do cvetic, s katerimi krasi svoj dom; lep, poln ulnjak, majhen hlevček — vse to povzroči, da spoštuje svoj dom — bolj kot vsako gostilno. Ako se učitelj potruži pouk prirodoznanstva v tem smislu podajati, potem je že mnogo storil za zmernostno življenje.

Ko obravnavamo vinsko trto, pripovedujmo, kako nastane po vrvežu iz sočnega sladkorja neka strupena snov — alkohol. Z veliko vnemo bodo učenci poslušali, če jim bode učitelj razlagal, da je to strup, ki se včasih rabi kot zdravilo, v večji množini zavžit pa načne možgane, izprija kri in uničuje človeško telo. — Pri obravnavi strupenih rastlin omenjaj isto.

Ko obravnavamo krompir, žita kakor: ječmen, rž, riž i. t. d., povejmo učencem, kako neumno je ljubi kruhek izpreminjati v nepotrebno pijačo.

Opozarjajmo jih, da ima majhen košček kruha več redilnih snovi, kakor dva litra pive itd.

Učence moramo učiti spoznavati človeško truplo in njega gojitev. Vedeti morajo, kaj mu je v korist, kaj v škodo. Ker moramo že povsod biti nazorni, bodimo tudi tukaj in uvedimo v naše šole slike, ki nam predočujejo človeške organe pod vplivom alkohola. Pobijajmo, kolikor moremo, babjo vero, da je žganje, oziroma alkohol neko ojačevalno in redilno sredstvo?! Povejmo učencem, da je bolj pametno nabirati bezgov cvet, kamilice in druge zdravilne rastline, ki se z boljšim uspehom uporabljajo, kakor bodisi že katerokoli žganje.

Vsak učitelj naj kolikor je v njegovi moči pospešuje sadjerejo in čebelarstvo. Sadjereja in čebelarstvo sta sredstvi, ki omejujeta žganje- in pivopitje.

Ponekod so uvedli v šole pouk o alkoholizmu. Kar so nekatere druge države storile, zakaj bi naša ne?

Predvsem mislim tukaj, da naj se uvede pouk o alkoholu na učiteljskih. Kjer se že poučuje somatologija in higijena, naj se še alkohol z vsemi vrtilinami in slabostmi.

Učitelji naj pri skupščinah uradnih učiteljskih konferenc referirajo o njem.

Petje: Priznam, da je petje velikega vzgojevalnega pomena, ki nam lahko izvrstno služi v naš namen, če bomo opevali: vire izpod skale, a vse zdravice opustili. Ven iz šole ž njimi! Pravo narodno petje v šolo, da bode ljudstvo zopet kakor v preteklih časih pod hladnimi, košatimi lipami prepevalo, mesto nespametne zdravice v beznicah tulilo!

Telovadba: Dovolite, da o nji povem, kar pravi pedagog Diesterweg: „Welche Folgen hat der Turnunterricht nicht für das Leben! Turnübungen der Knaben, Jünglinge und junger Männer auf freiem Platze, statt des Verbauerns und Sitzens in den Schenken und Schnapsbuden an Sonn- und Feiertagen. — Erneuerung edler Volksbelustigungen, Turnspiele und Volksfeste statt der Mücken-, Fliegen-, Fisch-, Wurmefeste! —“

Vse dosedanje razmotrivanje nanašalo se je zgolj bolj na odrasle učence, a tudi v najnižjih oddelkih lahko učitelj s pridom deluje v zmernostni namen s tem, da učence svari pred požrešnostjo v jedi in pijači, pred škodljivimi jedili in pijačami, pred sladčicami itd. Če jim stariši ponujajo pijačo, naj se ji odrečejo, če tega ne morejo, naj pa samo pokušajo.

Žganja naj bi se nikoli ne dotaknili!! Izgovoré naj se: ne smem, mi je prepovedano. Pripovedujmo učencem za vzgled, da je že mnogo otrok vsled žganjepitja, ali drugih močnih pijač hudo zbolelo in večkrat tudi umrlo! — Lahko jim tudi povemo, kakšen vpliv ima alkohol na živali, a o tem, kako se vrabci s pomočjo alkohola, žganja lové — strogo molčati!!

Deklice: Pregovor pravi: grd je pijanec, a sedemkrat grša je pijanka. Tudi ni neznanó, da se dobe ženske, ki se žrtvujejo Bahu in Gambrinu! In mnogokrat so ravno žene krive prežalostnih rodbinskih nesreč! Učenke moramo pred vsem voditi k snagi in redoljubju. Snažno in v redu imajoče stanovanje privlačuje moža v krog svoje družine, a nasprotno ga odvraca in sili v — gostilno.

Šola naj se tudi bolj kot dosedaj zanimlje za znanosti in spretnosti, ki bodo učenkam dobro služile v bodočem oskrbovanju gospodinjstva. Pouk v ženskih ročnih delih naj se goji z vso vnemo. Kjer so okolnosti ugodne, naj se učenke višjih razredov učé kuhe in naprave okusnih jedi. Usposobimo jih, da si bodo znale voditi vzorno knjigovodstvo o svojem gospodinjstvu.

Tudi morajo znati, kar je za njih poklic neobhodno potrebno nekaj prirodoznanstva! V nobeni šolski knjižnici naj ne pogrešajo knjige: „Vrta gospodinja.“ Vzgojimo narodom dobrih, vrlih gospodinj in pijančevanje se bode omejilo!!

Izleti: Šola pa tudi lahko praktično vodi učence k zmernosti in sicer z mnogovrstnimi slavnostmi in izleti, ki naj se vršé brez vsake alkoholne pijače! Razume se, da isto velja tudi za učitelja. Učitelj naj pokaže s svojim lastnim zgledom, da je boljši in zdraveji kos kruha in kozarec vode, kakor vrček vina, pive ali žganja. Kar lahko stori švicarski učitelj, zakaj bi mi ne?!

Ko prideš s svojim „polkom“ do „bridkih znamenj“, tolmači mu, da je kdo morebiti tu našel smrt, mogoče, da se je voznik zvrnil, mogoče, da so tega ali onega tu v pijanosti ubili, mogoče, da je tukaj kateri zmrznil, ali se utopil itd. itd. — Gotovo bodo učenci z zanimanjem poslušali mrtev jezik „bridkih znamenj“, koja je povzročil — alkohol!! Če srečamo pijanca, ne pustimo ga zasmehovati, ampak pomilujmo ga!

Časopisi prinašajo mnogo nesrečnih posledic alkohola; berimo iste med odmori učencem, ki jih bodo kaj z veseljem tudi doma pripovedovali in s tem bodemo vplivali tudi na odrasle.

Mnogo bi se še lahko napisalo o učiteljevem delovanju za zmernostno gibanje v šoli, toda preidem k drugemu delu: Učiteljevo delovanje izven šole, — ki je še mnogo večjega pomena.

Znano je, da vsaka razvada pride od zgoraj: od višjih stanov na nižje.

In dokler bode delavec, rokodelc, kmet ali dninar bolje situiranega človeka le v vinu in pivu videl, delavec svojega delodajalca gledal, kako cele večere pozno v noč prebija le v gostilnah, do tedaj ne moremo zahtevati od njega, da bi se ločil od priljubljene mu steklenice! Če je za priprostega, neomikanega delavca sramotno upijaniti se z žganjem, je trikrat sramotnejše za omikanca, če se upijanja z vinom ali pivom! More li duhovnik, učitelj, sodnik, gospodar, oče oznanjevati zmernost, če sam ne pozna mere? Moral bi zardeti hoteč drugim pridigovati zmernost! Le en sam je odgovor na zgoraj navedeni téma: Učitelj more le tedaj zmernostno gibanje z uspehom pospeševati, če je sam zanj vnet in je učencem svojim, celi občini v dejanju in v besedi živ vzgled zmernega, treznega, če že ne — vzdržnega življenja!

Kaj ne, spoštovani tovariši! Misliš si: abstinent pa že ne — rajši — v grob! Toda tega ne zahtevam od tebe in tudi zmernostna društva nimajo tega „strašnega“ namena! Da bi le zmerni postali in se nesrečnemu žganje-pitju odrekli.

Gospodje tovariši! Vsaj žganju dajte slovo že radi vzgleda in tudi radi lastnega interesa. Po naši mili slovenski domovini kar rastejo društva: bralna, izobraževalna, zabavna, čitalnice itd. In učitelj ne bodi le ud istih, ampak jih

še celo vódi. V društvu imaš prelepo priliko delovati s predavanjem za zmernostno gibanje. Med ljudstvo širi protialkoholne spise. — Ako si pevodja pevskega zbora, ne trpi, da bi iz pevskega zbora postal — „pivski zbor“. — Predavaj ljudem, koliko in kako lepe ugodnosti imajo abstinentje.

Abstinent ima zavest, da ni s svojim vzgledom kvaritelj ljudstva, da ni deležen kletev in zdihovanj, ki vsled pijančevanja dan za dnem romajo proti nebu. Abstinenta ne muči vest: Ostal bi bil pri svojih otrokih, med svojo družino; žena te je že tolikokrat prosila, ostani doma: z besedo, s pogledom, dà, morda še s solzo v očeh!

Kdor trezno živi, je navadno trdnega zdravja, in si daljša življenje. Res je, da tudi kak pijanec učaka redko starost, a res je tudi, da so taki redki. In, če že kot pijanec učaka visoko starost, kako visoko bi še le kot treznež.

Abstinent in tudi temperencler si pridobi premoženje.

Vsak oče stremi kolikortoliko za premoženjem, ker to je tudi njegova dolžnost, da ob smrti ne zapusti svojih brez pomoči.

Gospodje tovariši! Vprašam Vas: ali nima abstinenca veliko ekonomično vrednost, zlasti za učitelja, ker mora tem oziru s tako majhno plačo umetnik biti, da more svojo družino stanu primerno prehraniti.

Zmernost in vzdržnost pridobita tudi mnogo časa, ki ga človek lahko mnogovrstno izkoristi.

Kdor ni prijatelj alkohola, ima veliko veselja do dela, ki dandanes spričo mnogih dolžnosti silno narašča.

Zavednost, trdno zdravje, blagostanje, čas, veselje do dela — to so prednosti abstinence in zmernega življenja.

V občevanju s stariši, bodisi pri sejah kraj. šol. svetov, na domu, pri skupnih sestankih — svari jih, da ne bodo podavali otrokom opojnin, da jih ne vodijo po gostilnah, na plesišča, na sedmine itd.!

Tovariši! Ne bodimo kakor duhovnik in levit in ne pustimo slovenski narod, da se pogrezne v strast ostudnega pijančevanja; stojmo mu krepko ob strani! Če se že trudijo duhovniki, zdravniki in tudi drugi stanovi ustaviti ta tok pijančevanja — ali naj učitelj ob njih trudu roke križem drži?! Ne! Če že kdo, se mora vendar učitelj še predvsem zanimati za to gibanje! Krepko v boj! Kadar bomo rešili narod — pijančevanja — onda: vremena Kranjcem bodo se zjasnila.

Slovstvo.

Slovenska jezikovna vadnica za tesno združeni poduk v slovnici, pravopisju in spisju. V petih zvezkih. Spisala H. Schreiner in dr. J. Bezjak. Prvi zvezek. Za drugo šolsko leto. Cena sešitku 40 h. — Drugi zvezek. Za tretje šolsko leto. Cena sešitku 50 h. Na Dunaju. Založil F. Temp-sky. 1903.

Dve novi slovenski učni knjigi ležita pred menoj. Spisala sta ju marljiva šolnika gospoda H. Schreiner in dr. J. Bezjak, ki sta vsemu slovenskemu učiteljstvu že znana šolska pisatelja. Njune knjige so sestavljene po naj-novejših metodah, po katerih se od učencev zahteva jako malo teoretičnega znanja, pač pa mnogo vaje. Njuno načelo je: „Übung macht den Meister.“

Že s svojima „Nemškima vadnicama“ sta začrtala popolnoma novo pot pouku nemškega jezika na slovenskih ljudskih šolah. V svoji navdušenosti za napredek ljudskega šolstva pa sta šla gg. pisatelja še korak dalje. Preobraziti hočeta tudi pouk slovenskega, milega nam materinega jezika. Spisala sta zgoraj imenovani „Slovenski jezikovni vadnici“ in k tema vadnicama „Kratke opombe za učitelja.“

Neznana je bila še doslej v slovenskih učnih knjigah pot, katero sta gg. pisatelja tu nastopila. Mnogim učiteljem bo ta pot še popolnoma nova; a uverjeni smo, da bodo gotovo vsi radi po njej hodili, kadar se z njo dobro seznanijo. Dosedanje „Slovenske slovnice“ bodo kmalu izginile iz slovenskih ljudskih šol in na njihovo mesto bodo stopile „Jezikovne vadnice“.

Dasi izidejo „Jezikovne vadnice“ v petih zvezkih, sta gg. pisatelja izdala za prvi hip le prvi in drugi zvezek, za drugo in tretje šolsko leto. A že iz teh dveh drobnih knjižic je razvidno, kakšna bo uredba teh vadnic in kaj je njih smoter.

„Razumevanje pismenega materinega jezika in izurjenost v njega ustni in pismeni rabi je smoter jezikovnega pouka v ljudski šoli — a ne znanje slovnice Od ljudske šole ne smemo in ne moremo pričakovati učenjakov in torej tudi ne učenih slovniciarjev. Ampak ona je popolnoma izpolnila gledé jezikovnega pouka svojo dolžnost, ako razumejo otroci, ko jo zapusté, pisni materni jezik, da lahko z razumom čitajo knjige, katerih vsebina ne sega daleč čez njihovo duševno obzorje. In dosego tega smotra moramo zahtevati z vso odločnostjo, ker je čitanje in razumevanje knjig izmed najvažnejših sredstev za daljno izobrazbo Slovnica sama zase ne more biti smoter ljudsko-šolskemu pouku.“ Slovnica bodi le „pomočnica pri dosezanju našega jezikovnega smotra“, učili se je bomo „le toliko, kolikor nam more poplačati naš trud s tem, da nam gladi jezik in pospešuje njega razumevanje in pravilno rabo Glavna reč pa bodijo vedno in povsodi vaje.“ (Kratke opombe, str. 3.)

In po teh načelih, ki sta jih gg. pisatelja začrtala v „Kratkih opombah“, sta sestavila tudi „Jezikovni vadnici“. V resnici ti vadnici nista skoro nič drugega, kakor dve lepi zbirki najraznovrstnejših jezikovnih vaj. Po pravici lahko pravita gg. pisatelja, da bi se vadnica smela imenovati: „zbirka sistematično urejenih jezikovnih nalog.“ (Kratke opombe str. 6.)

Oglejmo si sedaj nekoliko bližje prvi in drugi zvezek „Jezikovnih vadnic“.

Prvi zvezek ima na 19. straneh naslednjo vsebino in razdelitev: I. Berila (spisi), odstavki, stavki, besede, zlogi in glasniki. II. Kaj se v stavku pove. A) Kaj osebe, stvari in reči delajo. B) Kakšne so osebe, stvari in reči. C) Kaj so osebe, stvari in reči. III. O koliko osebah, stvareh in rečeh se more v stavku kaj povedati. IV. Povedni, vprašalni, klicalni, velelni in želelni stavki. V. Sedanji, pretekli in prihodnji čas.

Že ta kratek pregled nam kaže, da se vsebina tega zvezka, ki je namenjen drugemu šolskemu letu, ne strinja popolnoma z „Razinger-Žumrovo, Prvo slovnico“, ki je tudi namenjena drugemu šolskemu letu.

V I. odstavku prav nič ne pogrešamo definicije „Misel z govornim razodeta je stavček“, katere niti v drugem zvezku teh „Jezikovnih vadnic“ ne najdemo. Saj je za ljudsko šolo tudi popolnoma nepotrebna in brezpomembna. Tudi „r kot samoglasnik“ se ne obravnava v drugem, temveč še-le v tretjem šolskem letu. Istotako so naglasna znamenja odločena za tretje šolsko leto, in še tu vidimo le ostrivec.

V II. oddelku imamo mnogo vaj; a nikakih pravil. Učencev se ne muči z definicijami o samostalniki, pridevniku in glagolu, kakor jih ima „—Razinger-Žumrova Prva slovnica“. Edino, kar naj si otroci zapomnijo, bi bile sledeče trditve: „V stavkih lahko povemo, kaj osebe, stvari ali reči delajo.“ — „V stavkih tudi lahko povemo, kakšne so osebe, stvari ali reči.“ — „V stavkih se tudi lahko pove, kaj so osebe, stvari ali reči.“

Nekaj posebnega, kar v dosedanjih slovnica za ljudske šole še nismo opazili, je pa to, da gg. pisatelja strogo ločita stvari od reči. Stvari so jima ustvarjena, ne narejena bitja, n. pr. pes, drevo, voda, solnce; reči pa vse ono, kar naredi človek, n. pr. ura, nož, luč.

V III. oddelku obravnavata gg. pisatelja število brez pravil, s samimi vajami. Med tem ko „Razinger-Žumrova slovnica“ obrača največjo pozornost na končnice, katere dobivajo samostalniki, pridevniki in glagoli v dvojnini in množini, „Schreiner dr. Bezjakova vadnica“ o prvem zvezku niti ne omenja končnic. To sta gg. pisatelja prihranila za drugi zvezek, za tretje šolsko leto.

V II. in III. oddelku tudi ne najdemo ničesar o lastnih imenih ter o spolu samostalnikov in pridevnikov.

IV. oddelek podaje mnogo vaj o povednih, vprašalnih, klicialnih, velelnih in želelnih stavkih. Takih vaj ni bilo najti v Razinger-Žumrovi slovnici.

V V. oddelku spoznavamo sedajni, pretekli in prihodnji čas, tvorimo stavke v teh časih; a ne oziramo se prav nič na pomožni glagol, na spregatev glagola, niti na osebni zaimsek. Tu imamo le praktične vaje, katere vsak učenec lahko izdeluje, ne da bi moral kaj vedeti o spregatvi glagolov itd. Menim, da je malo učencev, ki bi ne mogli izdelati naloge: „Povej, kaj sedaj delajo tvoj oče, tvoja mati. . . .“ ali pa: „Povej, kaj bodeš jutri delal, ko vstaneš?“ itd.

V celem I. zvezku tudi ni najti ni najmanjšega o osebkju in povedku; to sta gospoda pisatelja uvrstila še-le koncem drugega zvezka, ki je namenjen tretjemu šolskemu letu.

Učne snovi je torej v tem zvezku mnogo manj kakor pa v „Razinger-Žumrovi slovnici“; vaj pa popolnoma dovolj za eno šolsko leto.

S temi slovnimi vajami pa so ob enem spojene tudi pravopisne in spisne vaje. Gospoda pisatelja nista ločila slovnice od pravopisnih in spisnih vaj. V „Kratkih opombah“ (str. 4) pravita: „Nama je jezikovni pouk ena celota. Pravopisne vaje sva uvrstila v „slovnico v ožjem smislu“. Vsaka pravopisna vaja pride tam na vrsto, kjer imajo učenci že potrebno podlago, da se jim lahko razjasni dotično pravilo.“

In res najdemo v prvem zvezku na primeren krajih pravopisna pravila in pravopisne vaje o velikih začetnicah (le deloma), o piki, vprašanju in klicaju ter o razlogovanju. Torej dovolj za drugo šolsko leto.

„In spisne vaje? Ali smemo res pričakovati na tej stopinji „spisov“ od učencev, ki se še borijo z najenostavnejšimi besednimi in stavkovimi oblikami in ki je še njih besedni zaklad tako borno reven? Kako bo razvrščal revček, sedem ali osemletni deček, svoje misli, ko jih sploh nima nič? In ako mu poda učitelj svoje misli, kako jih bo izražal v lastni obliki, ko še ne zna delati pravih stavkov in ne zna prav zapisavati besede? O spisju v pravem smislu na tej stopinji pač ne moremo govoriti. Kdor si domišlja, da njegovi učenci že znajo delati spise in nam morebiti s ponosom kaže njihove lepo spisane spisnice, se močno vara in ne ve, da so to njegovi spisi, njegove misli, njegovi stavki, njegove besede, izkratka vse njegovo razen pisave.

Vse to je učitelj svojim učencem sugeriral in oni so zgolj — prepisali njegovi misli in besede Tako prepisavanje je sila malo vredno. Za spise učenci na tej stopinji (2. in 3. šolsko leto) še niso dovolj pripravljeni. Torej nič spisov, pač pa spisne predvaje.“ (Kratke opombe, str. 4.)

To so misli, katere imata gg. pisatelja o spisju in pritrđiti jima mora vsak učitelj. Po teh načelih sta se pa gg. pisatelja ravnala, ko sta sestavljala „Jezikovni vadnici“. S slovnimi in pravopisnimi vajami sta spojila spisne predvaje. Učenci zapisujejo posamezne besede, tvorijo posamezne stavke in družijo več stavkov o isti stvari v eno celoto. Tako delajo učenci kratke popise o mizi, klopi, stolu in tablici, popisujejo mačko, gos, vijolico, petelina in zajca. Proti koncu leta pa se vadijo učenci izražati iste misli v različnih oblikah.

Učenci kratke povestice iz svoje čitanke ali pa dogodke iz lastnega življenja izpreminjajo s tem, da zamenjujejo posamezne besede in izraze z drugimi istega pomena in potem isto povest pripovedujejo in napisujejo z izrazi, kateri jim ravno najbolje ugajajo.

S takimi vajami, ki so za poznejši spisovni pouk posebne važnosti, se že približamo nekoliko pravemu spisju. Dasi pa druga vadnica nima takih nalog, vendar gg. pisatelja še posebej povdarjata, „da se takšne vaje ponavljajo vse tretje šolsko leto.“ (Kratke opombe, str. 8.)

Ogledali smo si precej natančno prvi zvezek te nove učne knjige in spoznali tudi načela, po katerih je sestavljena. Zato se nam pri drugem zvezku ne bo treba tako dolgo muditi. Prelistali ga bomo prav hitro, navedli le snov, katero obdeluje drugi zvezek, in opozorili svoje čitatelje le na posebnosti, katere zapazimo v njem.

Tudi drugi zvezek „Jezikovne vadnice“ nam podaje dosti manj slovnice stvarine kakor pa Josin-Ganglovo „Drugo berilo in slovnica“. Ta zvezek obravnava na novo r kot samoglasnik, naglasna znamenja (in sicer le ostrivec), samostalnik, lastna imena, spol samostalnikov, število samostalnikov oziraje se na končnice, pridevnik, spol, število in stopnjevanje pridevnikov, glagol, število in oseba glagolov, čas glagola in osebni zaimsek.

Ako primerjamo Josin-Ganglovo slovnico s tem zvezkom „Jezikovne vadnice“, vidimo, da sta gg. Schreiner in dr. Bezjak slovnico

tvarino za tretje šolsko leto zelo skrčila in le to sprejela v svojo knjigo, kar je najpogotrebnejše in razumu učencev tretjega šolskega leta primerno.

Opustila sta razdelitev samostalnikov v občna, skupna, snovna in miselna imena, sklanjatev samostalnikov in pridevnikov, nedoločne, vprašalne, svojilne in kazalne zamke, glagolovo dobo, predpretekli čas, števniki, predlog in prislov. Vsega tega drugi zvezek „Jezikovne vadnice“ ne omenja.

Kaj pa stavek? Josin-Ganglova slovnica obravnava zelo natančno goli in razširjeni stavek. Ne tako „Jezikovna vadnica“. VI. oddelek drugega zvezka ima napis „Stavek“ in v tem oddelku imamo sledeče pododdelke: a) Določni glagol. b) Najkrajši stavek. c) Povedek. d) Osebek. e) Osebkova beseda. Iz teh naslovov vsakdo takoj spozna, da obdelujeta gg. pisatelja le goli stavek, in kdor je bral v „Letopisu Slovenske Šolske Maticе za leto 1902“ dr. J. Bezjakovo razpravo „Kernova teorija o osebkju in povedku“, takoj ugane, da hočeta gg. pisatelja tudi v slovenske ljudske šole uvesti Kernovo teorijo. G. dr. Bezjak je v svoji razpravi vsestransko dokazal, da je ta način določevanja povedka in osebkja edino pravi, in vsak učitelj, ki se hoče kaj novega učiti in ni odločen starokopitnež, se bode te teorije z veseljem poprijel. O tej teoriji tu obširneje pisati, pa ni naš namen.

Ko prelistujemo drugi zvezek „Jezikovne vadnice“, opazimo takoj, da sta gg. pisatelja v tem zvezku izredno mnogo vaj posvetila besedotvorjenju. In da sta to storila, za to sta imela pač dovolj vzroka. „Izkušnja uči, da take vaje učence zelo zanimajo, da se jako radi pečajo z njimi. In koliko je vredno zanimanje pri pouku, to pač vé vsak izkušen učitelj. Iz zanimanja izvira ljubezen, torej v tem slučaju ljubezen do materinega jezika. Kdor svoj jezik ljubi, se ga bode gotovo rad učil in temeljito naučil. Pa tudi plodonosne so takšne vaje. Z njimi se množi besedni zaklad bolj nego kakorsibodi drugače. Bogat besedni zaklad je izmed glavnih pogojev govorne spretnosti.“ (Kratke opombe, str. 6.) Zato nam druga vadnica podaja obilico vaj o izpeljavi samostalnikov, pridevnikov in glagolov.

Kot pravopisne vaje so na primernih krajih uvrstene vaje o rabi velikih začetnic s posebnim ozirom na lastna imena, pravopisne

vaje z zvonečimi in nemimi soglasniki, katere otroci tako pogosto zamenjavajo in nepravilno rabijo, ter vaje o pisavi „l“, „lj“ in „nj“.

Tudi v tretjem šolskem letu se še gojé spisovne predvaje: tvorijo se posamezni stavki in stavki o isti tvarini se družijo v eno celoto, za kar nam podaja vadnica mnogo prav primernih vaj. Koncem tretjega šolskega leta pa se prične s kratkimi listi. Seveda se tu od učencev še ne more zahtevati, da bi samostojno sestavljali liste, temveč „tukaj se gre le za zunanjo obliko lista“. (Kratke opombe, stran 9.) In ako si učenci v tretjem šolskem letu to prisvojé, prisvojili so si dovolj.

Končno moramo še omeniti, da sta gospoda pisatelja pri vsakem imenovanju kakega novega pojma dostavila tudi primerno kratico, kar je gledé stalne edinosti velike važnosti: le žal, da sama pri kraješevanju nista ostala vseskozi dosledna. Tako imata n. pr. za ednino kratici „ed.“ (I. str. 13 in II. str. 20) in „edn.“ (II. stran 8, 25), za glagol kratici „glag.“ (II. str. 24) in „gl.“ (II. str. 27.)

Pa preobširna bi postala ocena teh dveh drobnih knjižic, ako bi hoteli preresetati še vse posamezne vaje in iskati takorekoč dlake v jajcu. Naj toliko zadostuje. Pregledali smo knjižici vsestransko in lahko smo zadovoljni z njima. Gg. pisatelja moramo le zahvaliti, da sta se lotila tega težavnega dela in izdala tako izvrstni učni knjižki, kakor sta prva dva zvezka „Jezikovnih vadnic“. Želimo, da kmalu izdasta še nadaljne tri zvezke in tako popolnoma preobrazita pouk v našem milem materinem jeziku.

Kakih posebni hib, niti pisnih niti tiskovnih, v vadnicah ni opaziti izvzemši nepravilno pisavo besede „poduk“ (na naslovnih listih) namesto „pouk“. Ker pa g. pisatelj „Kratkih opomb“ v svojem spisu vedno le rabi pravilno obliko „pouk“, mislim, da je nepravilna oblika na naslovne liste prišla le vsled male nepazljivosti ob korekturi. Sicer je v knjižici „Kratke opombe“ še nekaj manjših napak, katere pa ne pridejo toliko v poštev, ker ta knjižica ni namenjena učencem, temveč le učiteljem.

Tisk je čeden in tudi zunanja oprava knjižic prav lična, le cena je znabiti nekoliko previsoka.

Slednjič priporočamo še vsem učiteljem, da knjižici dobro proučijo in ju kakor hitro mogoče uvedejo na svojih šolah. △

Dopisi.

Z Dobrove. Važna razsodba. Leta 1885. razširila se je bila enorazredna ljudska šola na Dobrovi v dvorazrednico s tem, da se je izpremenilo takratno cerkvenikovo stanovanje v šolsko sobo za I. razred, v podstrešju se je pa naredila še ena nova soba, katero prepušča krajni šolski svet po svoji volji drugi učiteljski osebi za stanovanje. Za cerkvenika se je isto leto sezidala tukaj popolno nova hiša, v kateri se na južnem koncu pod prvim nadstropjem nahaja tudi dosti prostorna šolska drvarnica. Vsa ta dela so brez tlake, ki so jo ob tem vršili občani, stala nekaj nad 6000 K, kar vse je poravnala dobrovska občinska blagajna. Ker se pa ta stavbena dela niso o pravem času naznanila po postavi na merodajno mesto, prišla je temu na sled davčna oblast. In res, obremenila je vse prostore tukajšnje šolske hiše z občutnim hišno-razrednim davkom, kateri bi bil s kaznimi vred za ves čas od leta 1896. pa do vštetelega leta 1902. skupaj znašal celih 355 K 40 v. Ker pa do sedaj še ni bilo v navadi, da bi se šolska poslopja z davki obremenjevala, se je bil krajni šolski svet proti tako ogromnemu obdačenju tukajšnje šole meseca septembra pritožil lansko leto na c. kr. finančno ravnateljstvo v Ljubljani, in to z najboljšim uspehom. Ta razsodba, ki je došla le-sem letos dné 1. junija, glasi se dobesedno tako-le:

Krajnemu šolskemu svetu, v roke načelnika gospoda F. V. na Dobrovi.

C. kr. finančno ravnateljstvo v Ljubljani je glasom odloka z dné 16. maja 1903, šte. 8881, ugodilo Vašemu rekurzu proti tuuradnemu obvestilu z dné 13. prosinca 1902 šte. 325 — gledé uvrščenja šole šte. 22 na Dobrovi, ki je bila do takrat z dvema sobama v

XV. razredu hišno - razrednega davka s 6 sobami v XI. razred, — in ob enem gledé naknadnega obdačenja za leta 1886. do 1901 s 16 K 60 h za vsako leto, kakor tudi proti tuuradni kazenski naredbi z istega dne iste številke, s katero se je krajnemu šolskemu svetu zaradi opuščanja naznanila stavbene preuredbe pri dotični hiši za vsako leto od 1897. do 1901. predpisala hišno-razredna kazen po 16 K 60 v, — in je toraj prejšnje uvrščenje ter z istim spojeno kazensko naredbo, kot v postavi neutemeljeno razveljavilo, ker služi imenovana stavba glasom poizvedbe od leta 1885. naprej izključno javni šolski svrhi in stanovanjem učiteljskega osebja, in se nahajajo pri tej stavbi tudi vsi predpogoji za dovolitev trajne davčne prostosti in ker naprava poštna pisarne (to je bil menda ravno kamen izpodtike, opomba pis.) od strani nadučitelja Matija Rant-a v eni sobi svojega naturalnega stanovanja po § 11, šte. 3, dekreta dvorne pisarne z dné 25. maja 1841, šte. 14.077 (zbirka prav. post., 23. zvez. šte. 92, priloga II.) ne daje povoda za evidenčni slučaj.

Ob enem se je privolila za to stavbo, imajočo prostore šte. 1 do 12 kraje-pisa z dné 16. kimovca 1902 gledé na prej razložene odnošaje v zmislu dekreta dvorne pisarne z dné 22. julija 1821, šte. 1045 (zbirka polit. postav. 49. zvez. šte. 106) trajna davčna prostost za dobo sedanje porabe, in to v smislu § 17. v prejšnjem odstavku omenjenega dekreta dvorne pisarne začeni z letom 1902.

Vsled tega se odpiše hišno-razredni naknadni davek za leta 1886 do 1901 v letnem znesku po 16 K 60 v, dalje hišno-razredni davek za leti 1902. in 1903. pa 20 K po odbitku postavnega popusta

z dokladami vred in slednjič se izbriše hišno-razredna kazen za leta 1897 do 1901. v letnem znesku po 16 K 60 v.

O tem se obveščate z dostavkom, da je kak morebitni rekurz proti temu odloku vložiti tekom 30 dni, računši od dostavljenja sledečega dne, — pric. kr. finančnem ravnateljstvu v Ljubljani.

C. kr. okrajno glavarstvo v Ljubljani,
dne 28. maja 1903. Lapajne l. r.

Ta odlok, (oziroma razsodba), s katerim se je tukajšnja šolska občina iznebila težkega davčnega bremena, priobčujem v „Slov. Učitelju“ njegovim p. n. bravcem v namen, da ga, ako bi utegnil kedo izmed njih priti kedaj v enak kritičen položaj, more stvarno porabiti ob napravi temeljitega rekurza.

Rant.

Šolske vesti.

Izpremembe pri učiteljstvu. Za učitelj na meščanski šoli v Celju je imenovana gdč. Melanija Premšak v Laškem. — Nadučiteljem pri sv. Tomažu je imenovan definitivni učitelj istotam gosp. Simon Berjak, nadučiteljem pri sv. Barbari v Halozah je imenovan definitivni učitelj v Št. Vidu pri Ptuju gosp. Rudolf Kotzmutz, nadučiteljem v Šmartnem na Pohorju je imenovan definitivni učitelj v Kostivnici g. Ivan Serbak. — Nadučiteljem na ljudski šoli v Bočni je imenovan učitelj istotam g. Mat. Dedič, kot učitelja vodji: definitivni učitelj gosp. Josip Lener na Paki, v Št. Jerneju nad Muto defin. učitelj g. Ivan Mohorko; kot učitelj na šoli v Ljubečnem g. Avgust Lah pri Sv. Antonu v Slov. gor.; kot definitivni učiteljici gospdč. Karolina Kranjc pri sv. Barbari v Halozah in gdč. Roza Pirkovič, doslej v Polhovem gradu, za šolo v Ljubečnem. Kot učiteljica ročnih del je nameščena v Rogatcu gospa Irena Wretzl. Premeščen je def. nadučitelj g. Edvard Blenk iz Cadrama k Sv. Benediktu v Slov. gor. Vpokojen je g. Franc Serneč, nadučitelj v Sp. Kongoti. — Ravnateljem na dekliški meščanski šoli v Celju je imenovan g. Otmar Pražak, učitelj na ljudski šoli v Mariboru,

Provizorični učitelj g. Anton Kadunc v Št. Jerneju je imenovan provizoričnim nadučiteljem na ljudski šoli v Štrekljencu, polit. okraj Črnomelj.

Razpisane učiteljske službe. Razpisana so naslednja mesta: učitelja v Vrbovem in nadučitelja v Predosljih, dalje učitelja v Postojni, do 6. sept. pa služba učitelja na dvorazrednici v Polhovem gradu. — Na mešanih enorazrednih ljudskih šolah v Juršičih in Marčani s hrvatskim učnim jezikom in italijanskim kakor predmetom sta razpisani mesti učitelja ravnatelja. Na mešani dvorazredni ljudski šoli v Medulinu, hrvatskim učnim in italijanskim jezikom kakor predmetom, je razpisano mesto podučiteljice

Služba učiteljice razpisana je na dvorazrednici v Hrušici pri Podgradu v Istri s slovenskim učnim jezikom. Plača je letnih 800 Kron in prosto stanovanje v šolskem poslopju. Prošnje vložiti je na c. kr. okrajni šolski svet v Voloskem Vpomanjkanju učiteljic odda se isto mesto učitelju z letno plačo 1000 Kron.

Pomanjkanje učiteljstva Za razpisano mesto nadučitelja v Kropi se ni nihče oglasil in je za šolsko voditeljico imenovana ondotna učit. gdč. Antonija Okorn. Za Gorje je imenovana gdč. Sofija Kalan. Za provizorično učiteljico v Sropič je

imenovana gđ. Ludmila Kupus pl. Pichelstein.

Iz letnih šolskih poročil. Izvestje c. kr. višje gimnazije v Novem mestu prinaša na uvodnem mestu nadaljevanje spisa „Das k. k. Staats Ober-gymnasium zu Rudolfswert“, spisal dr. K. Pamer. Poučevalo je na zavodu 14 učnih moči, dijakov je bilo 224, od teh 11 Nemcev. Odličnjakov je bilo 22, prvi red je dobilo 144, drugi 21, tretji 9, ponavljalni izpit se je dovolilo 28 dijakom. Šolnina je znašala 4920, ustanove pa 4198'09 K. — Letno poročilo III, mestne petrazredne deške ljudske šole v Ljubljani tudi prinaša na uvodnem mestu H. Trunkov spis v Dimnikovi prestavi „Staršem šolske mladine“. Koncem šolskega leta je bilo na šoli 222 učencev, od katerih je bilo za višji razred sposobnih 196, nesposobnih 26, Slovencev je bilo 219, drugih narodnosti 3. Za vstop v srednjo šolo se jih je oglasilo 43. Podučevalo je osem učiteljskih moči. V obrtno-nadaljevalni šoli je bilo 99 učencev. — Letno poročilo mestne slovenske osemrazredne dekliške ljudske šole v Ljubljani tudi prinaša spis „Staršem šolske mladine“. Število učenk je bilo koncem leta 767, mejnjimi 753 Slovenk, 5 Nemk in 9 drugih narodnostij. Sposobnih za višji razred je 674, nesposobnih 81. Za vstop v učiteljšče oziroma višjo dekliško šolo se je oglasilo 55 učenk. Poučevalo je 19 učnih moči. — Letno poročilo II, mestne šestrazredne deške ljudske šole v Ljubljani ima na čelu spis: „Staršem šolske mladine“. Poučevalo je na tej šoli 13 učiteljskih moči. Koncem šolskega leta je bilo 543 učencev, od katerih je bilo na šoli 538 Slovencev. Za višji razred je bilo sposobnih 493, nesposobnih 45. Za vstop v srednje šole se je oglasilo

84 učencev. Na obrtno-nadaljevalni šoli je poučevalo pet učiteljskih moči 101 učenca. V šolski delarni se je poučevalo v lepljenstvu in v pletarstvu. — Uršulinske dekliške šole. Ravnateljstvo je izdalo 42 strani obsežno letno poročilo, ki objavlja na uvodnem mestu pod skupnim naslovom „Složno vzgojno delovanje v šoli in doma“ Slomškovih sedem prošelj materam in očetom in slovenski prevod H. Trunkovega spisa „Staršem šolske mladine“. Iz letnega poročila izvemo, da so bile v uršulinskem samostanu te-le šole: otroški vrtec, vnanja ljudska šola slovenska meščanska šola, notranja ljudska šola, notranja meščanska šola in učiteljšče z učnim tečajem za učiteljice ročnih del. — V otroški vrtec je hodilo 54 deklic. — Vnanja ljudska šola je imela v 10 oddelkih 487 učenk; sposobnih je 408, nesposobnih 74, neizprašanih 5. — Slovensko meščansko šolo je obiskovalo 113 učenk; 99 jih je dobilo prvi red, 11 nesposobnih, 3 pa neizprašane. — V notrajno ljudsko šolo je hodilo 197 učenk; sposobnih je 171, nesposobnih 23. — Notranja meščanska šola je imela 119 sposobnih in 19 nesposobnih učenk, 3 so ostale neizprašane. — Učiteljšče je imelo letos drugi in četrti letnik. V drugem letniku je bilo 26 gojenk; mejnjimi je 10 odličnic. V četrtem letniku je bilo 20 gojenk; 18 jih je naredilo zrelostni izpit (5 z odl.), 1 bo ponavljala izpit čez dva meseca, 1 je bila premlada in bo pozneje delala izpit. — V učnem tečaju za učiteljice ročnih del je bilo 8 gojenk; vse so naredile izpit, med njimi 2 z odliko. — Prihodnje šolsko leto se prične 16. septembra. — V učiteljšču bodeta prihodnje šolsko leto otvorjena prvi in tretji letnik. — Letno poročilo štirirazre-

dne ljudske šole v Rudolfovem za-
beležuje, da je šola imela koncem šolskega
leta 220 učencev, od teh je bilo sposobnih
za višji razred 162, nesposobnih 58.
Poučevalo je 6 učiteljev redovnikov. —
Letno poročilo štiri razredne deške
ljudske šole in obrtne nadaljevalne
šole v Kranju ima na čelu nekrolog
okrajnemu šolskemu nadzorniku ravnatelju
Andreju Žumru. Število učencev
koncem šolskega leta je bilo 170. Slo-
vencev je bilo 164, Nemcev 6. Spo-
sobnih za višji razred ali izpust 104 učenci,
nesposobnih 66. Učiteljskih moči je bilo 6.
Vpisovanje v šolo bo 14. in 15. septembra.
Šolsko leto se bo pričelo 16. septembra.
V obrtno nadaljevalni šoli je bilo koncem
leta 76 učencev. Šolsko leto se bo pri-
čelo 2. oktobra. — Letno poročilo štiri-
razredne dekliške ljudske
šole v Kranju izkazuje 6 učiteljskih
moči in 140 učenk ob koncu šolskega
leta. Slovenk je bilo 136, Nemk 3, Ita-
lijanka 1. Za višji razred ali izpust je
bilo sposobnih 116 učenk, nesposobnih
22, neizprašane 2. Vpisovanje in začetek
šolskega leta kakor v deški ljudski šoli.

**C. kr. umetno-obrtna strokovna
šola v Ljubljani** je izdala zanimivo
poročilo o šolskem letu 1902/1903. Ta
velevažen zavod, za katerega naj bi se
Slovenci bolj zanimali, obsega nastopne
oddelke: 1. Dnevno šolo za obdelova-
nje lesa s strokovnimi oddelki za a) stav-
binsko in pohištveno mizarstvo, b) stru-
garstvo, c) rezbarstvo, d) kiparstvo, e)
pletarstvo. 2. Dnevno šolo za umetno
vezenje in čipkarsko s strokovnimi od-
delki za a) umetno vezenje, b) šivanje
čipek, c) pletenje (kleklanje) čipek. 3. Javno
risarsko šolo za mojstre in pomočnike.
4. Javno risarsko šolo za deklice. Šolo
za obdelovanje lesa je l. 1901/1902. ab-
solviralo 12 učencev, in sicer 7 mizarjev,
1 strugar in 4 rezbarji. Izmed mizarjev

delata 2 kot pomočnika v Ljubljani, 1 na
Dunaju, 1 v Zagorju, 1 pri svojem očetu-
mizarju, 1 je nastavljen pri mizarski za-
drugi v Solkanu, 1 pa obiskuje trgovsko
šolo, strugar je umrl, izmed rezbarjev
dela 1 v Loki kot pomočnik, 1 je v
delavnici svojega očeta v Ljubljani, 1 obis-
kuje učiteljišče in 1 se je posvetil dru-
gemu poklicu. Šola za umetno vezenje
in čipkarstvo je v šolskem l. 1901/1902.
odpustila 7 absolventij, vse iz oddelka
za umetno vezenje. — V minulem letu
je dobila naučna uprava za vzdrževanje
šole od lokalnih faktorjev naslednje pri-
spevke: Od deželnega odbora 100 K, od
trgovske in obrtniške zbornice 500 K,
od kranjske hranilnice 500 K; mestna
občina ljubljanska je plačevala najemščino
za šolske prostore, njih razsvetljava in
kurjavo, ter skrbela za postrežbo. Za
l. 1903. je v mestnem proračunu za te
namene vstavljena svota 15.624 K. —
Dnevna šola za obdelovanje lesa je štela
koncem šolskega leta 89 učencev. Izmed
teh jih je doseglo dovoljen učni uspeh 71;
nepovoljen 9; ponavljalni izpit 7; neizpra-
šana sta ostala 2. Dnevna šola za umetno
vezenje in čipkarstvo je imela 34 učenk.
Dovoljen uspeh je imelo 32 učenk, ne-
povoljen 2.

Slovenska Šolska Matica. »Sloven-
ska Šolska Matica« in »Hrvatski peda-
goško - književni zbor« v Zagrebu sta
sklenila, da stopita med seboj v zvezo
zamenjavanja svojih knjižnih proizvodov
s temi-le pogoji:

1. Vsak društvenik imenovanih dveh
društev dobi vsako leto, ako želi, poleg
knjig svojega društva tudi publikacije
drugega društva

2. V ta namen ima dotični društvenik
plačati razen društvenine svojega društva
polovico letnega doneska drugega društva.

3. Za dobivanje knjig drugega društva
namenjena vsota se dotičnemu odboru

pošlje od odbora, ki je prispevek sprejel zaeno z lastno društvenino.

Dotični dopis „Hrvatskega pedagoško-književnega zbora“ slove:

Br. 36.

Slavnomu odboru

„Slovenske Šolske Matice“ u

Ljubljani.

Čast nam je, ovime slavnomu odboru javiti, da je upravni odbor „Hrv. pedagoško-književnega zbora“ u svojoj sjednici, održanoj dné 6. o. mj., rado pristao na prijedlog slavnoga toga odbora od 19. aprila v g., br. 9, da članovi „Slovenske Šolske Matice“, i „Hrv. pedagoško - književnoga zbora“ stope u medjusobnu svezu tako, da članovi jednoga društva za polovicu godišnjega prinosa drugoga društva primaju knjige drugoga društva.

Upravni odbor „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ pozvat će svoje članove, da se izjave koji žele primati knjige slavne „Slovenske Šolske Matice“, pa će imena dotičnika početkom svake godine s polovicom prinosa poslati slavnomu tomu odboru. Isto tako molimo, da nam slavni taj odbor tim načinom početkom svake godine izvoli javiti, koliko se članova „Slovenske Šolske Matice“ izjavilo za primanje knjiga „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“. Godišnja članarina za članove Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ iznosi 2 K, a prema tome imao bi svaki član „Slovenske Šolske Matice“ platiti 1 K.

Ako bi slavni odbor želio, da članovi „Slovenske Šolske Matice“ prime knjige „Hrv. pedagog.-knjiž. zbora“ već i od godine 1903., to molimo, da nam se broj dotičnih članova naznači najdalje do 1. septembra, da se mogne prema tome odrediti naklada.

Još je upravni odbor „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ zaključio, da će

članovima „Slovenske šolske Matice“ dati do sada izašle sneske „Pedagoškijske sociklopedije“ za pol cijene, t. j. po 60 fil.

Javlajući sve to slavnomu tomu odboru želimo, da to bude na sve bolje medjusobno spoznavanje slovenskoga i hrvatskoga pučkoga učiteljstva, a u toj nadi bilježimo se s kolegijalnim pozdravom

Upravni odbor „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“

u Zagrebu, dné 14. junija 1903.

Predsjednik: Tomislav Ivkanec l. r.

Tajnik: Josip Kirin l. r.

Z ozirom na to prosimo člane „Slovenske Šolske Matice“, da vzamejo te ukrepe na znanje in se vsako leto po svojih poverjenikih ali direktno pri odboru izjavijo vsi tisti, ki želé za prinos 1 K prejemati knjige „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“.

Prav tako prosimo, da se istim potóm izjavijo najdalje do konca t. m. vsi oni:

1) ki želé prejeti knjige Hrv. pedagoško-književnoga zbora“ že za l. 1903, za polovicu članarine, t. j. 1 K.

2) ki želé prejeti tudi dosedanjih osem zvezkov „Pedagoškijske enciklopedije“ za pol cene, t. j. po 60 h.

Dotične zneske je zaeno z letnino za „Slovensko Šolsko Matico“ izročati poverjenikom ali jih pošiljati podpisanemu odboru. Gg. poverjenike pa prosimo, da prejemajo denar in ga z letnino za „Slovensko Šolsko Matico“ vred pošiljajo odboru, pri čemer naj se natanko označi namen priposlanega denarja.

Dalje naznanja podpisani odbor, da izda „Slov. Šol. Matica“ za l. 1903. štiri knjige, in sicer: 1) Pedagoški Letopis, 2) Realne knjižnice 3. snopič, 3) Učne slike k II. Čitanki in 4) Duševno analizo z razpravo o formalnih stopnjah. Te knjige izidejo še pred obćnim zborom,

ki bode dne 28. decembra t. l. ob 10. uri dopoldne v Mestni dvorani v Ljubljani. Popoldne tega dne ob 2. uri bo istotam predavanje g. V. Bežka o razvijajoče-vpodbujajoči metodi.

Slednjič prosimo gg. poverjenike in vse slovensko učiteljstvo, da se požurijo s pristopom k „Slov. Šolski Matici“ za

l. 1903. in s pošiljateljico letnine, ker so se začele letošnje knjige že tiskati in nam je treba vedeti, koliko iztisov naj se tiska. Dosedaj se je za letos oglasilo še prav malo članov. Častno pa bi bilo, ko bi se lansko število podvojilo. Dobivajo se pri odboru tudi še vse dosedaj izdane knjige za navadno letnino po 4 K.

Drobtine.

Stremljenje po osvobojenji. Kranjsko učiteljstvo čimdalje bolj spoznava usodno zmoto, ko je z vihrajnimi zastavami prešla v tabor „napredne“ stranke. Učiteljstvo je verjelo lepim obljubam „naprednih“ voditeljev, ter jim je šlo služiti. — Od tedaj, ko se je to zgodilo, je minilo že mnogo časa, učitelji so že mnogo storili za liberalce, celo svoj ugled pri ljudstvu so zaigrali pri njih, a pozitivnega niso dosegli nič. Priznavamo, da mnogi, ki nimajo z liberalci prav nobenih nazorov skupnih, so jim služili zato, ker so jim obetali izboljšati plače. A takrat, ko bi bili to lahko storili, so pozabili na svoje obljube, a sedaj ne morejo. Zastopniki liberalcev so pomagali celo porajati tiste „ostre sapice“. Neizpolnjene obljube so začele odpirati učiteljem oči in sedaj iščejo pota na prosto, ker jim je tudi jasno, da tista peščica „naprednih“ poslancev, ko je takó obsojena v onemoglost, vendar ne more izpolniti nád učiteljem. Kar je mogla liberalna stranka storiti, je storila: enemu je preskrbe'la stalno nadučiteljsko mesto, drugega je odlikovala s kandidaturom v državni zbor in izvolitvijo v izvrševalni odbor. Poskrbela je liberalna stranka že zató, da imajo okrajni šolski sveti liberalne večine, ki sedaj drže v strahu učiteljstvo, terorizirajo zastopnike cerkve in nadzornike, kadar bi hoteli ti po svoji volji postopati. Uči-

teljstvo, ki je lačno, ki hoče pred vsem kruha, trajno ni moglo biti zadovoljno z razmerami, ki so jih ustvarili liberalci. Sedaj, ko je prišla nezadovoljnost učiteljev do vrhunca, jih je „Narod“ našeskal kakor otroke ter jih tudi bagatelizuje bolj kakor zaslužijo. Tako bagatelizovanje in lažljivo očitavanje, da liberalna stranka nima nič od učiteljstva, seveda ne more učiteljstva umiriti, in lažnjiva trditev: da je glavna skrb liberalne stranke, kako in s čim bi se povišale učiteljske plače, jih ne more potolažiti, tem manj, ker tega ne more verjeti, ko je vendar že Hribar obljubil, da se bo v to svrhu zvišala deželna naklada . . . Jelenc, Dimnik, Črnagoj itd. pa štejejo nekaj le dotlej, dokler so razmere take, kakoršne so. Pri drugačnih razmerah zginejo, ker so v resnici nepotrebni kot posredovalci med liberalno stranko in učitelji. Ti možje so nevoljni na nezadovoljne učitelje, pa tudi na „Narod“, ki je bil preodkritosrčen, pa pišejo članke v „Učiteljskem Tovarišu“. Na jedni strani tolažijo „Slov. Narod“, da je učiteljstvo tako kakor je bilo, na drugi strani pa pritiskajo na liberalce, naj svojo moč v deželnem šolskem svetu in drugod še bolj izkoriščajo za svoje pristaše. — Nam, kakor rečeno, ni dosti mar, kako se bo končala ta stvar. Gotovo pa je, da v učiteljstvu vré, da je učiteljstvo z diktaturo Jelenčevo, ki vidi rešitev gmotnega stanja

učiteljskega le v zvezi z onemoglo liberalno stranko, nezadovoljno, da se hoče učiteljstvo osamosvojiti. Kdaj se to zgodi, je le vprašanje časa, a čim preje, tem bolje.

Ljudsko šolstvo v Avstriji. Ravno-
kar je izšel drugi zvezek 62. dela „Av-
strijske statistike“, ki poroča, da je bilo
do 15. maja 1902 število ljudskih šol v
Avstriji 20.442, leta 1850 pa jih je bilo
samo 12.784. Meščanskih šol je 822,
Česka jih ima 419. Celodnevni pouk je
imelo le 67,5 odstotkov šol, na Kranjskem
ima poldnevni poduk 70 odstotkov šol,
v Galiciji 80 odstotkov. Od 100 ljudskih
šol ima nemški učni jezik 39,6 odstotkov,
slovanski 53,6 odstotkov, laški 4,0 odstot-
ke in mešani 2,8 odstotkov. Število nemških
šol se je od leta 1880 do 1900 znižalo
od 42,9 odstotkov na 39,6 odstotkov,
laških pa od 5,7 odstotkov na 4,0 odstot-
ke. Število šol s slovanskim učnim
jezikom se je pa pomnožilo v istem času
od 43,6 na 53,0 odstotkov. Leta 1900
je bilo na vseh ljudskih šolah v Avstriji
75.536 učiteljskih moči, in sicer 53.070
moških in 22.466 ženskih. Trst ima več
učiteljic nego učiteljev. Provizoričnih uč-
iteljev je 17,7 odstotkov, provizoričnih
učiteljic pa 44,7 odstotkov. Manj kot
600 K letne plače je imelo 496 učiteljev
in 1566 učiteljic; od 600 do 1300 K
12.624 učiteljev in 6989 učiteljic. Nad

2000 kron plače je imelo 11.768 uč-
iteljev in 1926 učiteljic. Od 100 učiteljev
je imelo torej manj kot 1200 K plače
34 odstotkov, od učiteljic 61,5 odstotkov.
248.772 šolskih otrok je imelo do šole
nad 3 km. daleč.

**Preiskovanje pljuč pri šolskih
otrocih.** Dr. Zappert je preiskal v treh
šolskih letih 1399 dečkov in 1041 deklic
in je pri tem opazil, da največ otrok
zboli na pljučih v prvih dveh šolskih
letih, dočim ta bolezen v tretjem in če-
trtem šolskem letu ponehava. V naslednjih
dveh letih boleha najmanj otrok, a v
zadnjih letih se bolezen zopet v večji
meri pojavlja. Deklice vedno več zboli,
kakor dečkov. Otroci, posebno v prvih
letih, morajo zjutraj prezgodaj iti v šolo
in to pri vsakem vremenu, menjavajo
prehitro toploto, vdihajo mnogo prahu
itd. in to po mnenju dr. Zapperta zelo
upliva na nerazvita pljuča otrok. Pozneje
se pa notranji organizem otrok vedno
bolj upira zunanjim škodljivim uplivom,
zato so otroci med 11. in 12. letom
najbolj zdravi. Pljučne bolezni, ki se
potem pojavijo, so že bolj rane, ker se
iz njih izvije lahko jetika. Razširjanje
jetike v šolah bi mogle le stroge toza-
devne varstvene odredbe omejiti. Da de-
klice bolj boleha kakor dečki, je po
mnenju neke izkušene pedagoginje kriv
prezgodnji pouk v ročnih delih.

✦ Naznanilo. ✦

Pri vseh knjigotržeh je dobiti po K 1.60

Navodilo k I. zvezku Črnivčeve Računice

Založila „Slovenska Šolska Matica“.

Odbor.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.